

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

2023-09-11 Nr. (1.19.-2023-457)2- 498
I 2023-08-31 Nr. (16.2Mr-34) STAP-689

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ NR. 23-12846 IR 23-12847 DERINIMO

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, išnagrinėjusi Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtus ir pateiktus derinti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 30, 36, 36³ ir 50 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 36⁶ straipsniu projektą Nr. 23-12846 (toliau – VTAPI projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 72 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. 23-12847 (toliau – ANK projektas), teikia šiuos pasiūlymus projektų tobulinimui:

I. Dėl Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 30, 36, 36³ ir 50 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 36⁶ straipsniu projekto

1. Tikslinti Įstatymo projekto 1 straipsnyje siūlomą įtvirtinti specializuotos pagalbos galimai seksualinį smurtą patyrusiems vaikams sąvoką ir po žodžių „šeimos nariams“ įrašyti žodžius „ir (ar) kitiems kartu su vaiku gyvenantiems asmenims“.

Ta pati pastaba taikytina ir Įstatymo projekto 6 straipsnio 1 dalies formuluotei.

Manytina, kad tokiu būdu būtų (bent iš dalies) užtikrintas teisinio reglamentavimo nuoseklumas, atsižvelgiant į tai, kad pagal galiojantį teisinį reglamentavimą, atvejo vadybos proceso metu sudaromame pagalbos plane numatomos vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems asmenims būtinų ir atitinkamų paslaugų bei pagalbos priemonių visuma ir kt. (VTAPI 2 straipsnio 8 dalis).

2. Atsižvelgiant į tai, kad toliau Įstatymo projekto tekste naudojamas specializuotos pagalbos trumpinys, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto:

1) 4 straipsnį ir po žodžių „arba kai“ išbraukti žodį „vaikui“;

2) 5 straipsnį, siūlomo papildyti 36⁶ straipsnio 1 ir 2 dalyse po žodžių „specializuota pagalba“ išbraukti žodį „vaikui“; 4 dalyje išbraukti žodį „kompleksinės“.

3. Tikslinti Įstatymo projekto 2 straipsnį, kuriuo keičiamas VTAPI 30 straipsnis, ir, atsižvelgiant į dėstomus pakeitimus, siūlome:

1) 30 straipsnio pavadinimą išdėstyti taip:

„30 straipsnis. Darbo, paslaugų teikimo, savanoriškos, individualios ir (ar) kitos veiklos, susijusios su vaikais, apribojimai“;

2) 30 straipsnio 1 dalyje po žodžių „kaltais už“ vietoj žodžio „nusikaltimus“ įrašyti žodžius „nusikalstamas veikas“;

3) 30 straipsnio 1 dalies 1 punktą išdėstyti taip:

„1) dirbti darbą, teikti paslaugas, užsiimti savanoriška, individualia ir (ar) kita veikla vaiko teisių apsaugos, vaikams ir (ar) vaikų interesams atstovaujančiose, socialines, sveikatos priežiūros, švietimo, sporto, laisvalaikio, priežiūros, saugumo užtikrinimo ir (ar) kitas paslaugas, pagalbą vaikui (ir šeimai) teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose;“;

4) 30 straipsnio 1 dalies 2 punktą išdėstyti taip:

„2) dirbti darbą, teikti paslaugas, užsiimti savanoriška, individualia ir (ar) kita veikla, kitose, negu nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte, įstaigose, įmonėse ir organizacijose, kurios paslaugas, pagalbą teikia įvairaus amžiaus asmenims, jeigu šis darbas, paslaugų teikimas ir (ar) veikla yra tiesioginiai ir (ar) reguliariais kontaktais susijęs su vaikais;“;

5) 30 straipsnio 5 dalį išdėstyti taip:

„5. Asmuo, ketinantis dirbti, teikti paslaugas, vykdyti savanorišką, individualią ir (ar) kitą veiklą, įstaigose, įmonėse ar organizacijose, kuriose taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatyti draudimai, prieš pradėdamas dirbti, teikti paslaugas, vykdyti savanorišką veiklą, verstis individualia ir (ar) kita veikla, privalo darbdaviui, savanoriškos veiklos organizatoriui, juridiniam asmeniui ar juridinio asmens statuso neturinčiai organizacijai, pasitelkiančiai jį, pateikti jam išduotą neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą, patvirtinantį, kad asmeniui nėra taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas. Įstaigų, įmonių ir organizacijų, kuriose taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatyti draudimai, vadovai ar kiti jiems tolygūs arba jų įgalioti asmenys, gali asmenį priimti į darbą, pasitelkti savanoriškai veiklai, gauti paslaugas ir (ar) pagalbą tik patikrinę asmeniui išduotą neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodą ir įsitikinę, kad jis galioja.“;

6) 30 straipsnio 6 dalį išdėstyti taip:

„6. Įstaigų, įmonių ir organizacijų, kuriose taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatyti draudimai, vadovai ar kiti jiems tolygūs arba jų įgalioti asmenys, turi reguliariai, ne rečiau kaip kartą per metus, ir kilus pagrįstų abejonių, ar asmeniui atitinka šio straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas.“;

7) 30 straipsnio 7 dalį išdėstyti taip:

„7. Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodas suformuojamas Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų pagrindu asmeniui pateikus prašymą Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro valdytojui, kai asmuo atitinka šio straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus. Asmeniui suformuotas neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodo galiojimas panaikinamas automatiškai, kai Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre įrašomi duomenys apie teismo nuosprendį dėl šio 1 dalyje numatytų nusikalstamų veikų.“;

8) 30 straipsnio 8 dalį išdėstyti taip:

„8. Vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę prašyti paslaugos teikėjų, o paslaugos teikėjai, įstaigų, įmonių ir organizacijų, kuriose taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatyti draudimai, vadovai ar kiti jiems tolygūs arba jų įgalioti asmenys privalo, pateikti informaciją dėl šio straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo įgyvendinimo ir Neteisėto darbo su vaikais prevencijos kodų patikrinimo.“;

9) 30 straipsnio 9 dalį išdėstyti taip:

„9. Įstaigų, įmonių ir organizacijų, kuriose taikomi šio straipsnio 1 dalyje numatyti draudimai, vadovai ar kiti jiems tolygūs arba jų įgalioti ar kiti asmenys, taip pat vaiko atstovai pagal įstatymą, šiame straipsnyje nustatyta tvarka gautos informacijos apie asmenį negali perduoti tretiesiems asmenims, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus atvejus.“;

10) 30 straipsnio 10 dalies pirmą sakinią išdėstyti taip:

„10. Jeigu nustatoma, kad asmuo, teikdamas šio straipsnio 5 dalyje nurodytą informaciją, pateikė suklastotus, melagingus ar tikrovės neatitinkančius duomenis, arba įsiteisėja teismo nuosprendis dėl šio 1 dalyje numatytų nusikalstamų veikų.“.

3. Tikslinti Įstatymo projekto 3 straipsnį, nesiejant išskirtinai skubaus Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgalioto teritorinio skyriaus reagavimo tik su „iš policijos esančios įvykio vietoje“ gaunamu pranešimu apie vaiką galimai nukentėjusį nuo seksualinio smurto.

Pažymėtina, kad Tarnyba ar jos teritorinis skyrius informaciją apie šio pobūdžio pranešimą gali gauti iš įvairių šaltinių (VTAPI 29 straipsnio 3 dalis, 35 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Taip pat paminėtina, jog 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, 18 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog „Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad vaikui būtų teikiama pagalba ir parama, kai tik kompetentingos valdžios institucijos gauna pagrįstų duomenų, į kuriuos atsižvelgiant galima manyti, kad jis galėjo nukentėti nuo bet kurios 3–7 straipsniuose nurodytos nusikalstamos veikos“¹.

Svarstyta, ar siūlant šiuos VTAPI pakeitimus buvo įvertintos VTAPI 29 straipsnio 6 dalies nuostatos, kuriose įtvirtinta, kad vaikui, galimai nukentėjusiam nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos² ar smurto, už kuri nenumatyta baudžiamoji atsakomybė, ir jo atstovams pagal įstatymą turi būti teikiama reikalinga kompleksinė pagalba ir kita apsauga, kad vaikas, jo tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą galėtų atkurti sveikatą po patirtos fizinės ar psichinės traumos bei, jog ši pagalba turi būti pradedama teikti nedelsiant ir turi būti teikiama, kol ji vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą yra reikalinga.

4. Siūlytina Įstatymo projekto 3 straipsniu keičiamoje VTAPI 36 straipsnio 2 dalyje vietoj žodžių „nustatytais sąlygomis ir tvarka“ įrašyti žodžius „nustatyta tvarka“. Ši pastaba taikytina ir Įstatymo projekto 5 straipsniu keičiamo VTAPI 36⁶ straipsnio 2 daliai.

5. Siekiant teisinio nuoseklumo ir aiškumo, siūlytina Įstatymo projekto 4 straipsniu keičiamą 36³ straipsnio 3 dalį išdėstyti taip:

„3. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs vaiko apsaugos poreikį:

1) ne vėliau kaip kitą darbo dieną inicijuoja atvejo vadybininko paskyrimą ir organizuoja mobiliosios komandos sudarymą, išskyrus atvejus, nurodytus šios dalies 2 punkte ir kai vaikui saugi aplinka užtikrinama taikant šio įstatymo 36⁴ straipsnio 1 dalies 3 punktą. Mobiliųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

2) ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą gavimo dienos pradeda teikti specializuotą pagalbą, kai nustatomas specializuotos pagalbos poreikis ir šią pagalbą socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka teikia Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.“

6. Papildyti Įstatymo projektą VTAPI 36⁴ straipsnio 8 dalies pakeitimu ir šioje dalyje vietoj žodžių „ar vaiką laikinai prižiūrintis asmuo nėra teistas už šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytų nusikaltimų padarymą“ įrašyti žodžius „ar vaiką laikinai prižiūrinčiam asmeniui nėra taikomas šio įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodytas draudimas“.

¹ 3 straipsnis „Su seksualine prievarta susijusios nusikalstamos veikos“; 4 straipsnis „Su seksualiniu išnaudojimu susijusios nusikalstamos veikos“; 5 straipsnis „Su vaikų pornografija susijusios nusikalstamos veikos“; 6 straipsnis „Ryšių mezgimas su vaikais seksualiniais tikslais“; 7 straipsnis „Kurstymas, bendrininkavimas ir kėsanimasis“.

² „1. Vaikas turi būti apsaugotas nuo nusikalstamų veiku, įtvirtintų Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse <...>.“

7. Tikslinti Įstatymo projekto 5 straipsniu keičiamo 36⁶ straipsnio 4 dalies formuluotę dalyje, numatančioje, jog specializuotos kompleksinės pagalbos poreikio vertinimui gali būti pasitelkti ikiteisminį tyrimą organizuojantys subjektai.

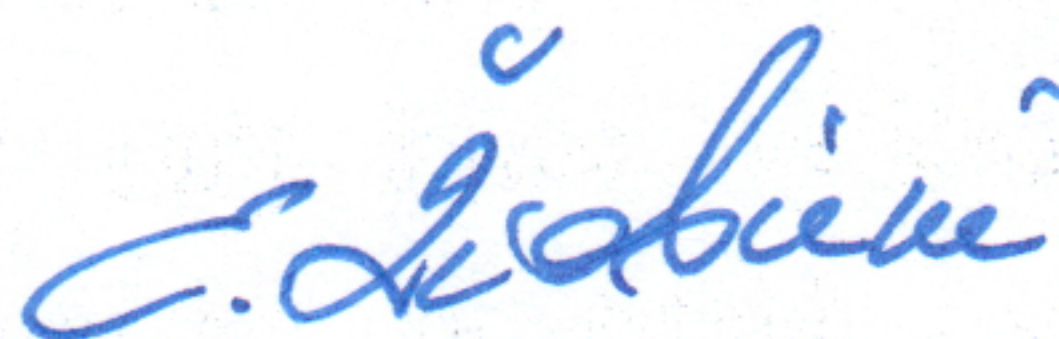
Iš siūlomos formuluotės nėra aiški ikiteisminio tyrimo organizuojančių subjektų pasitelkimo vertinant specializuotos pagalbos poreikį esmė (turinys), ypač vertinant aplinkybę, jog ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja prokuroras (Baudžiamojo proceso kodekso 164 straipsnio 1 dalis).

8. Taip pat, siekiant veiksmingesnės vaikų apsaugos, siūlytina svarstyti tikslingumą nustatyti atsakomybę už informacijos, nurodytos Įstatymo 30 straipsnio 9 dalyje, atskleidimą, asmenų, įtariamų įvykdžius nusikalstamas veikas, numatytas Įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje, darbo, paslaugų teikimo, savanoriškos, individualios ir (ar) kitos veiklos, susijusios su vaikais, apribojimo nesilaikymą, taip pat atsakomybę asmenims, neatitinkantiems Įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nustatytų ribojimų, tačiau mėginančių įsidarbinti ar teikti paslaugas vaikams.

II. Dėl Administracinių nusižengimų kodekso 72 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pastabų ir (ar) pasiūlymų Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo projekto tobulinimui neturi.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

Eivilė Žemaitytė, mob. tel. +370 686 63230, el. p. eivile.zemaityte@vtaki.lt
Audronė Bedorf, mob. tel. +370 642 94625, el. p. audrone.bedorf@vtaki.lt